

על המפקדים ההולכים בראש

דברים מאת:

שר הבטחון, רב־אלוף משה דיין
הרמטכ"ל, רב־אלוף חיים בר־לב

ירושלים, תשרי תשכ"ט, אוקטובר 1968

דמות המפקד בצה"ל

שלמה שמגר ואיתן הבר מראיינים את שר הבטחון, רב-אלוף משה דיין, בראיון מיוחד ל"ידיעות אחרונות".

מר דיין, לפני זמן לא רב נדהם הציבור מנפילתו של אחד הקצינים הבכירים בצה"ל. הנסיבות של המקרה לא היו ידועות, והועלו השגות שונות. הובעה הדיעה, שהיה מעשה פזיזות מצד הקצין עצמו; ומצד שני נוצרה בציבור הרגשה — והיא רווחת עדיין — שצה"ל מסכן, אולי שלא לצורך, את חייהם של קצינים בכירים במורדפים אחר הכלנים.

לדעתנו, היתה האכידה משולשת: למושפחה — שהרי יש אכידה מוצדקת ויש אכידה לא-מוצדקת; לצה"ל — שאיבד קצין בדרג של מפקד חטיבה; והיה הפסד פוליטי, אשר, לדעתנו, אסור לזלזל בו: למקרה כזה השפעה על המוראל שלנו והשפעה גם על המוראל של ה"פתח".

תשובה: על ראשון — ראשון, ועל אחרון — אחרון. ראשית, במקרה זה של נפילת אלוף-משנה אריה רגב לא היה מעשה פזיזות, אלא היה זה אחד הדברים אשר יקרו בקרב. סמוך למקום שנמצא בו אריק — בלי שהוא עצמו ישער זאת — היתה חולייה של ה"פתח". גם אריק וגם המפקד השני, גדי (גד מבלה) נפגעו מצרור כדורים, שכיוונה חולייה זו אליהם. זה היה מקרה בלתי-צפוי, דבר המתרחש, לעיתים, בקרב — אבל, אינו תוצאה של צעד פזיז.

מפקד ולא מנהל

העניין השני — מקומם של מפקדים בכירים בקרב — טעון הסברה, ולכן טוב שהעליתם את הנושא. ואומר שני דברים: ראשית, נדמה לי, שבציבור רווח רושם מוגזם על המספר הרב של האבידות בקרב המפקדים הבכירים בצה"ל. לאמיתו של דבר, היה

אל"מ אריה רגב הקצין האחד והיחיד בדרג של מפקד-גדוד או מפקד-חטיבה, שנהרג אחרי המלחמה, במערכה נגד הטרור אשר התחוללה אחר המלחמה ומתנהלת למעלה משנה. במלחמת-ששת-הימים נהרגו שישה סגני-אלופים בפעולה (נהרג גם אלוף-משנה אחד, שלמה אלטון, אבל זה היה מכדור של צלף, בשעה שנסע בגיפ ברחובה של רפיח). מבין ששת סגני-האלופים שנהרגו במלחמת-ששת-הימים, היה אחד מפקד גדוד של שריון, אהוד אלעד, ויתר החמישה היו מפקדי-גדודים של חיל-הרגלים. אינני מקל ראש במספר הזה. אבל, אינני חושב, שאפשר לערוך מלחמה ללא אבידות כאלה, הואיל ומפקד הגדוד חייב להיות עם היחידה שלו. כך אירע גם במקרהו של אריק רגב. הוא לא רץ קדימה לפני חייליו, הוא בא למקום אשר בו כבר נמצאו אנשי יחידתו וכבר התנהל קרב. בהמשך הקרב הזה נהרגו הוא וסרן גדי מנלה.

האם לא היתה במקרה זה הסתכנות-יתר מצד המפקד הבכיר ? לדעתי — לא. הוא לא רץ יחיד והוא לא רץ ראשון להילחם ב"פתח". הוא הלך עם יחידתו ובתוך היחידה. וזהו הדבר השני, שצריך להבין אותו: מלחמה וניהול יחידה בקרב אינם מהלכי שחמט. הדבר הקובע בשחמט הוא ההחלטה, אתה מחליט להעביר כלי ממשבצת למשבצת, ואם עשית מהלך נכון, מובטחים לך פירות הנצחון. במלחמה, לדאבוני הרב, שונה הדבר לגמרי. אין זה מספיק לקבל החלטה נכונה, לקבוע לאן צריכה היחידה לזוז ומתי עליה לפתוח באש. צריך לעשות את הקרב. להגיד לאן תבוע יחידה זו וזו, זהו החלק הקטן והלא-קובע. מה שקובע, זה עצם עשיית המלחמה. כמתכוון אינני משתמש במלה ניהול, כי השאלה אינה לנהל נכון את הקרב. צריך לעשות אותו. ולא במקרה קוראים לאחראי על הגדוד מפקד ולא מנהל, הוא אינו פקיד במדים והקרב אינו סדרה של קבלת החלטות. הקרב מוכרע כתוצאה מן האופן, שבו נעשית הלחימה. ביחידתו המפקד הוא האיש אשר לו הסמכות הרבה ביותר, הוא היודע ביותר, בעל האחריות הרבה ביותר

והוא המסוגל — יותר מכל אדם אחר ביחידתו — להניע את אנשיו למאמץ העליון הנדרש בקרב. בו מאמינים האנשים, עליו הם סומכים וממנו הם מצפים להכוונה הנכונה. עליו, לכן, לא לשלוח את האחרים, אלא ללכת יחד איתם. אין הוא צריך לרוץ קדימה ולצעוק "אחרי!" אבל חייב הוא להיות חלק מהיחידה, להימצא בתוכה ואיתה.

כמו המג"דים בתל-פאחר

כך נהג אריה רגב כאשר נכנסה היחידה לקרב, במירדף אחרי אנשי ה"פתח". הוא, כמפקד, היה איתה. היה עליו, במידת האפשר, לקבוע את הדברים, להעניק את מיטב נסיונו וכשרונו כדי שלחייליו ייגרמו פחות אבידות ככל האפשר, ובאותו זמן לא לתת אפילו לאחד מאנשי ה"פתח" להימלט ולחמוק. ודבר זה אינו פשוט במירדף המת-נהל בשטח הררי וסלעי של מדרונות הרי שכם. אריק יצא עם יחידתו כמו שחייב היה אהוד ללחום יחד עם גדוד-השריון שלו וכמו שהיה על מפקדי-הגדודים של "גולני" להימצא עם היחידות שלהם בתל-פאחר. את ההחלטות על המלחמה אפשר לקבל במשרד, אבל את הקרב יש ללחום בתחום האש. אם ישלחו המפקדים שלנו את חייליהם לעשות את המלחמה והם יישבו אי-שם מאחור, לא תיעשה המלחמה באוהו טיב, לא תיעשה באותה צורה שתיעשה יחד איתם, בהנהגתם ובפיקודם.

המשא שעל הכתפיים הצעירות

אבל, האם דין היתקלות בחוליות קטנות הוא כדון מלחמה? האם גם במקרה זה חייב אלוף-משנה לרוץ? אריק היה רץ, בדרך כלל, קדימה עם החיילים — ראינו אותו.

מירדף זה היה המלחמה היחידה שהתנהלה אותו בוקר. והייבו-הך, אם זו יחידה גדולה או יחידה קטנה. עלינו לעשות מאמץ עליון, שמכל אנשי ה"פתח" המנסים לחזור אלינו, לא יגיע אף לא אחד אל יעדו;

שייתפס חי או שיהרג, אבל שלא יגיע. אם יגיע אפילו חבלן אחד של ה"פתח", למרות שאפשר היה למנוע את הדבר, ויניח חומר-נפץ בקולנוע, לא נסלה לעצמנו שלא עשינו כמיטב יכולתנו כדי לתפוס את האחד הזה. המלחמה בטרור אינה מלחמה רגילה, זו מלחמה ביחידות קטנות. אותה שעה לא עמדה בעיה של פיקוד על חטיבה, אלא של לכידת תשעה או עשרה אנשי כנופיית ה"פתח", של חסימת דרכי הבריחה שלהם. אריק ירד אל המקומות, שהיה סבור שיוכל משם לקבוע איך על היחידה לפעול.

האם אין ה"פתח" עלול ללמוד משיטה זו, שאפשר להיתקל בקצינים בכירים? האם לא קרה ששמו מארכים?

בהחלט, כן. זה קרה ואף עלול לחזור ולקרות. לא מן הנמנע הוא, שאותן כנופיות — כאשר מאיר עליהן היום והן מרגישות שרודפים אחריהן — תיערכנה לקרב, וכשתגיע היחידה שלנו אליהן, הן יתנו לה להתקרב ואחרי-כך יפתחו עליה באש. זה קרה ועלול לקרות. והדבר מחייב, כמובן, את היחידה הרודפת לנהוג בתבונה וברגישות, כדי שלא תיפול בפה.

ובעניין זה רוצה אני לציין לזכותו של אריק המבוח — שהיה מפקד בלתי רגיל בכשרונותיו ובחושיו — וכן גם ביחס לגדי, שהם לא עלו על מארב. המקרה שבו נהרגו לא היה תוצאה של מלכודת. הם נהרגו לאחר שתילופי-היריות כבר התנהלו זמן-מה ולאחר שרוב אנשי כנופיית ה"פתח" כבר אותרו. אלא, שלפתע, נורה — כאמור — צרור מכיוון אשר לא ציפו לו.

האם היה אל"מ רגב דמות יוצאת-דופן, או דמות מייצגת את הדור הנוכחי של המפקדים בצה"ל?

אל"מ אריה רגב לא היה דמות יוצאת-דופן, אלא דמות מצטיינת. הוא היה מן הכשרוניים ביותר ונהגה מן ההערכה ומן האהדה של כל

מי שבא איתו במגע — הכפופים לו והממונים עליו. היו בו התכונות שהינן נחלת הדור הנוכחי של המפקדים: מסירות, העזה, תבונת-קרב, ריעות עמוקה לחבריו ואידיאליזם לאומי (ובזה אני מתכוון לתחושת-שליחות).

הסגולות המופלאות האלו של אריק רגב המנוח והמפקדים האחרים, שמכורך בהם כיום צה"ל, נובעות לא-רק מתכונותיהם האישיות, אלא, בעיקר, מכך שהם גדלו והתחנכו בישראל החופשית; ותודות לכך, שהוטל על כתפיהם הצעירות משא של אחריות כבדה לחיי חבריהם ולהגשמת שאיפות העם.

המאבק הקוטבי ביותר

עד כמה תורם תפקיד בשדה לעיצוב דמות ורפואי-התנהגות, כפי שהתגלו באריק?

תפקידי השדה הם המבחן האמיתי — ה"רגע של אמת" — לתכונותיו ולסגולותיו של לוחם. אולם, יותר מזאת: תפקידי השדה הינם לא רק מבחן אלא גם אובניים המעצבות ובונות את המפקד — את "האדם שבחייל" ואת "הלוחם שבאדם". כאשר הולך מפקד עם יחידתו לקרב, כאשר מתרחק הוא מגדר המשק, חוצה את הגבול ויוצא אל הלילה ואל ההתמודדות עם האויב, יודע הוא, כי לו וליחידתו צפוי המאבק הקוטבי ביותר שקיים, בכלל: מאבק לחיים ולמוות. יתר-על-כן, במאבק זה ייחרץ לא רק גורלו האישי, אלא הרבה יותר מזה, של המשימה אשר להשגתה הם נלחמים — אם תרצו: נפילת ירושלים או שחרורה.

ודבר נוסף: כאשר מתרחקים מפקדינו מתחומי היישוב, ניתקת מהם מערכת מושגים המלווה את חיינו בחברת-השפע. בקרב אין סובסידיות, אין קיבוץ, אין איגוד מקצועי ואין הורים שעוזרים. בשעה זו ניצבים בגלמידותם אתה מול ההוא, יחידתך נגד האויב, ורק מה שיש לך

בעצמך ובכוחך — המאמץ הגופני והנפשי העליון — רק זה יכריע את הכף.
תפקיד השדה, לכן, הוא גם המבחן וגם הסדן לעיצובם של מפקדינו.

מכל לוחמי צה"ל, הנופלים והחיים, בחרת כמרוצת השנים לייחד את הדיבור בפומבי על שלושה: רועי רומברג ואריק רגב זכרונם לברכה, ומאיר הר-ציון. מה ייחד אותם מאחרים ?

בוודאי, יש גם אחרים בין המפקדים התיים איתנו כיום ומאלה שנפלו, הזכאים להיות מוצגים כמופת ואשר מן הראוי היה לייחד את הדיבור עליהם. שלושה אלה שהזכרתם — ניתן לי לראותם מקרוב במצבים קשים, בחולין-של-הקרב, כאשר צריך המפקד לסחוט מקרביו את התמצית של יכולתו, התמדתו ומנהיגותו על-מנת לעשות את הקרב, להוליך את אנשיו (ואת עצמו). כדי להמחיש את אשר הרגשתי באותם רגעים כלפי המפקדים הצעירים האלה, ארשה לעצמי לצטט את ביאליק ב"המתמיד": "מה אתה צור, מה אתה חלמיש, למול נער עברי, החושק בתורה" — זהו אותו נער עברי, אך הפעם בשדה-הקרב. נערים שמביעיהם אמונה עמוקה וטהורה, והם שואבים ממנה עוצמה הגוברת על הקשים שבמכשולים, המבקיעה צור וחלמיש.

במלחמת-העצמאות היות אחד המפקדים; בפעולות-התגמול ובמערכת-סיני — מפקדם של המפקדים. עתה, כשר-בטהון, איזה קו-התפתחות אתה רואה בדורות אלה של המפקדים בצה"ל ?
אם לא תראו בכך פגם מהבחינה העיתונאית, אציע לכם לעיין במה שכתבתי בנושא זה בהקדמה לאלבום צה"ל.

ציינתי שם:

"...השלב הראשון בחישול חרבו של צה"ל היתה מלחמת השחרור, אשר נתנה לצבא הצעיר את ההתקפה. התגשויות-הדמים, שקדמו

ל-1948, היו, רובן ככולן, קרבות-הגנה, וזה אף היה יעדן. רק במערכה על הקמתה של מדינת ישראל יצא צה"ל לכבוש עמדות ומשלטים מידי האויב ועשה את צעדיו הראשונים בקרבות התקפה. פעולות התגמול של 6-1954 האדירו את ההעזה. גם בימים שקדמו לקרבות אלו היו, כמובן, בצה"ל לוחמים נועזים ונערכו פעולות למופת; אולם ככלל, כבסיס לקביעת הביתן והניבצר, היו אלה אנשי "101" ואחר-כך הצבא הניים, שהעלו את רמת ההעזה ונטעו בלב חיילי צה"ל את האמונה בכוחם של הפרט והיחידה לבצע את המוטל עליהם ואת הנכונות למאמץ עליון. את הקצב המהיר בקרב ואת התגופה הרחבה הנחילה לצה"ל מערכת סיני. לפני "קדש", ב-1956, לא ידעו כוחותינו מער-כות בקנה-מידה כזה — מעזה עד מפרץ-שלמה ומאילת ועד סואץ. יעדים רחוקים אשר יש להגיע אליהם ולכובשם תוך ימים ספורים. צה"ל, צבא נועז ונכון לקרב, סיגל לעצמו במערכה זו את אורח הלחימה המהירה ויצק בשריריו את עוצמת התגופה.

מלחמת-ששת-הימים עלתה על קודמותיה לא רק בהיקפה ובהישגיה אלא גם במהותה וברמתה. העזת הלוחמים היתה בה נחלת כל החילות ולחימה מהירה ופורצת התחוללה בכל החזיתות. נוסף לכך השיג צה"ל במערכה זו את השילוב והשיתוף המלא בין הכוחות, החילות והחזי-תות השונות — יותר מכפי שעלה בידו לעשות בעבר.

כמאמרך "רוח הלוחמים" המחשת את רעיונך המרכזי בדוגמאות עד מלחמת-ששת-הימים. באילו דוגמאות היית בוחר מן המלחמה האת-רונה ומן השנה שלאחריה ?

הם נלחמו פצועים

מלחמה אינה מאורע אשר חן שפוך עליו. היא האקט האנטי-אנושי ביותר, ובה בעת מתרחשים בתחומיה ביטויים אנושיים עמוקים. בימי

המלחמה — מלחמת-ששת-הימים — נחרתו בתודעתי במיוחד המקרים, שבהם המשיכו מפקדים בפעולתם גם לאחר שנפצעו — ולעתים פצעים אנושים. כך, בדרג של מפקדי גדודים וחטיבות, מתוך עשרה שנפצעו, המשיכו שמונה לפקד על יחידותיהם גם לאחר היפצעם. סיפור לחימתו של כל אחד מהם וראיית מלחמת-ששת-הימים בכללותה, יכולים למצוא ביטוי והמחשה במפקדים שותת-ידם אלה, שאינם מרפים מחרבם עד כלות כוחותיהם.

מר דייוו, באילו תחומים מוגדרים תדרוש, לדעתך, המציאות הבטחונית החדשה סטנדרטים גבוהים יותר וסגולות חדשות מן המפקד בצה"ל? מבלי לפלוש לתחזיות העתיד הרי כבר היום נושא צה"ל — ו"צה"ל" פירושו, בראש ובראשונה, חבר מפקדיו הבכירים — בחמש משימות:

- (א) התכונות ל"מלחמה הבאה".
- (ב) מלחמה ב"פתח".
- (ג) החזקת קווי הפסקת האש (בסואץ, לאורך הירדן וברמת-הגולן).
- (ד) ניהול החיים ונשיאה באחריות למשטר, בשטחים המוחזקים (סיני, רצועת-עזה, יהודה ושומרון והדרוזים בגולן).
- (ה) ונוסף לכל אלה, יש להמשיך ולאמץ, לצייד ולקיים את ה"מכונה" אשר שמה צה"ל.

גם לפני מלחמת-ששת-הימים היו לנו קווי שביתת נשק, מלחמה בטרור, תפקידים מינהליים ודומיהם. בעבר, לא היו משימות אלו בהיקף ובפרובלמטיות הנוכחיים. על מנת לעמוד במשימות אלו, נת-בעים עתה ממפקדי צה"ל גם סטנדרטים יותר גבוהים וגם סגולות נוספות. כאשר אני עוקב אחרי חבר-מפקדים זה גראה לי, כי זהו הנכס היקר ביותר שיש לישראל כיום.

הרמטכ"ל משיב לאזרח, שטען במכתב כי קצינים בכירים בצה"ל מסתכנים יתר על המידה

מר שמעון ויצפרכט מתל-אביב, פנה אל הרמטכ"ל, רב-אלוף חיים בר-לב, בעקבות נפילתם של אל"מ אריה רגב ז"ל וסרן גד מנלה ז"ל בקרב עם חוליית חבלנים, והציג את השאלה "האם הכרחי שמפקד חטיבת צנחנים ישתתף בכל מירדף אחרי 6, 8 או 12 חבלנים?" בתשובתו עומד הרמטכ"ל על החשיבות שנודעת להשתתפותם של מפקדים בכירים בפעולות מבצעיות, לגבי יעילות הפעולות, שיפור שיטות הלחימה וצימצום אבדותינו, ובעיקר — על המשמעות המוסרית של השתתפות זו. בנקודה זו מדגיש רב-אלוף בר-לב, כי נכונותם של המפקדים ללכת תמיד בעצמם לפני המחנה היא מקור הכוח המוסרי הדרוש להם לקבלת החלטות על משלוח אנשים לתפקידים מסוכנים.

להלן — הנוסח המלא של שני המכתבים:

לכבוד

רב-אלוף חיים בר-לב
ראש המטה הכללי

אזוני הרמטכ"ל,

הנני פונה אליך בעניין שלפי מיטב ידיעתי והבנתי מטריד ומעציב את כל בית ישראל.

ביום 26 ביולי נפלו בקרב עם חוליית חבלנים הקצינים אל"מ אריק רגב ז"ל וסרן גד מנלה ז"ל. מותם השרה אבל כבד על כל תושבי המדינה.

למותר לציין כי כל חייל, טוראי כבעל־דרגה, הנופל משרה עצב רב על המדינה ביודענו להעריך את שוויו האנושי.

אולם חושבני שלא אתפס להגזמה אם אומר שנפילתו של אריק רגב היתה אחת האבידות הכבדות, ואולי הכבדה, שידע צה"ל מיום הקמתו. נדמין לי לשמוע אודותיו ולראות את אריק ז"ל בעת עבודתו הבטחונית ויודע אני, כי נועדו לו תפקידים רמים וחשובים בהמשך דרכו בצה"ל.

משום כך מתעורר הספק המנקר בלבי, ומנקר בלבם של אלפים ורובבות במדינת ישראל, האם נפילתו של אריק אכן היתה הכרחית? האם לא היה באסון זה משום רשלנות – או חוסר אחריות מסוים? נכון שאחת התכונות הנפלאות של מפקד בצה"ל היא הקריאה "אחריי" ולא "קדימה", אולם האם לא נוצר בצבאנו חוסר־פרופורציה למשימות במציאות?

האם הכרחי שמפקד חטיבת צנחנים ישתתף בכל מירדף אחרי 6, 8 או 12 חבלנים? נידוע לי, כי אכן נהג אריק להשתתף כמעט בכל המירדפים מאז מיניון).

ביום א' 28 ביולי ש"ז כתב סופרו הצבאי של "מעריב", א' לנדא, כי אצל הערבים ודאי לא יכול היה להיהרג אל"מ בקרב כי הוא לא היה נמצא שם (הקטע נכתב במגמה לגנות את הצבאות הערביים ולשבח את צבאנו). כמובן, שאין להשוות בין הקצין הערבי הממוצע לקצין הישראלי הממוצע, אבל השאלה הנשאלת היא האם נסיבות המקרה שאירע באותו יום ו' חייבו את השתתפותו הפעילה של אריק?

התרשמתי עמוקות כי בעיני רבים מנקר ספק זה, אולם מסופקני אם אכן מי מהספקנים (במקרה זה) מעלה את ספקותיו על הנייר.

יודע אני כי המכה עדיין במלוא חוזקה וכי האבל הוא במלוא עומקו, אולם הרגשתי בפנימיותי שחובת אזרח נאמן למדינה היא להביא לידיעת הנוגעים בדבר את רחשי לבו על העם, כפי שמרגיש אותם האזרח עצמו.

בעקבות נפילתו של אריק, ארשה לעצמי להביע את תקוותי ומשאלתי
שאכן יתוקן הדבר בצה"ל והיחס והמידה הנאותה ילוו את צבאנו תמיד,
ויהא זה שכר כולנו.

בכבוד רב
ובהוקרה,

שמעון ויצפרכט

ט"ו אב תשכ"ח
9 אוג' 1968

לכבוד
מר שמעון ויצפרכט
חל-אביב

א"נ,

השאלה שעוררת במכתבך מיום 30 ליולי 1968 והספקות שהט-
רידוך אכן מחייבים הסבר. בפתח הדברים ברצוני, על כן, לברך על
אומץ הלב האזרחי ועל הדאגה הכנה לצה"ל שהניעוך לשים עצמך
פה לרבים, אשר סוגיית השתתפותם האישית של מפקדים בכירים
בראש פעולות מבצעיות העסיקה את מחשבתם בעקבות נפילתו של
אל"מ אריק רגב ז"ל.

אתה שואל "האם הכרחי שמפקד חטיבת צנחנים ישתתף בכל
מירדף אחרי 6 8 או 12 חבלנים?" וקובל על אשר בעניין זה אין
צה"ל מגלה חוש מידה סביר. הרגשתך היא, שקיימת דיספרופורציה
בין הסיכון המופרז שצה"ל ומפקדיו מוכנים לקחת לבין התמורה
המושגת.

מקור הטעות שלך, בהערכת דרכו של צה"ל בנקודה זו, הוא בכך, שמול המחיר שהננו משלמים בדם מפקדינו אינך מציב את התמורה הנכונה. מפקד החטיבה נתן את חייו לא על מזבח חיסולה של חוליית חבלנים.

מפקדי גדודים, מפקדי חטיבות ואף מפקדים בכירים עוד יותר בצה"ל לוקחים אישית חלק פעיל במבצעי יחידותיהם, לא רק במלחמות הגדולות אלא גם בפעולות הבטחון השוטף. כך היה הדבר מאז ראשית פעולות התגמול בשנות החמישים, וכך הוא נמשך גם אחרי מלחמת-ששת-הימים.

השתתפותם זו של מפקדים בכירים באינ-ספור פעולות מבצעיות, היא גורם חשוב לאינ-ערוך בהשגת יעילות ותכליתיות מירבית של הפעולות, בשיפור ובשכלול שיטות הפעולה ואמצעי הלחימה, ובצימצום אבידותינו בפעולות אלה. כאשר נופל מפקד בכיר תוך כדי פעולה, יש על כן להציג אבידה כבדה זו לא מול התועלת שהיתה צפויה מהשתתפותו בפעולה האחת בה נפל, אלא מול התועלת העצומה שמפיקים צה"ל ובטחון ישראל מהשתתפותם של כלל המפקדים הבכירים גם בכל אותן פעולות שלגביהן אין הדבר מגיע לידיעת הציבור.

נדמה לי כי ראייה נכונה זו של עניין, די בה כדי לסתור את הטענה, כאילו מפקדי צה"ל הבכירים מסכנים את חייהם בקלות ראש מבלי שיהיה יחס סביר בין מידת הסתכנותם לבין חשיבות המטרה אשר למענה הם עושים זאת. ואולם עדיין זוהי תשובה חלקית, רק עתה מגיע אני אל העיקר.

אני סבור שהליכתם של מפקדינו הבכירים יחד עם אנשיהם אל מקומות הסכנה, היא בראש וראשונה ביטוי לתכונה אנושית ולרמה מוסרית, ולא פרי של שיקול תועלתי או ציות סתמי לתורה הנלמדת בבתי-הספר הצבאיים שלנו.

שום מרחק אינו מפריד בין המפקדים שלנו לבין העניין בו הם עוסקים. הזדהותם עם העניין מלאה ומוחלטת. הוא הינו חלק מהם והם הינם חלק ממנו. מכאן גם הכורח הפנימי שלהם להימצא תמיד בנקודת המוקד של הפעילות. תפיסתם את האחריות המוטלת עליהם לגורל המשימה ולגורל אנשיהם היא אישית מאוד ומתייבת מאוד. גם זה דוחף אותם להימצא ככל האפשר במקום בו מוכרעים גורל המשימה והאנשים, ובו תהיה להם ההשפעה האישית המירבית על ההכרעה. ככל שהמפקד בכיר יותר, נופל בגורלו, לעיתים קרובות יותר, להחליט על משלוח אנשים לתפקידים מסוכנים. נכונותם של המפקדים ללכת תמיד בעצמם לפני המחנה, היא מקור הכוח המוסרי הדרוש להם לקבלת החלטות אלה.

אני מאמין כי העובדה, שיש לנו צבא המצמיח מתוכו מפקדים כאלה, ושיש לנו מפקדים כאלה, אשר בדוגמה האישית, בהגשמה העצמית ובהעזה שלהם מעצבים את דמות הצבא ומטפחים את רוחו – עובדה זו היא אחד הגילויים הנפלאים של ייחוד עם ישראל בארצו. כאן טמון סוד הישועה והנצחון שהנחיל צה"ל למדינת ישראל במלחמת ששת-הימים. אינני מכיר שום גורם אחר שלזכותו אפשר לזקוף במידה כה גדולה את הישגיו ההיסטוריים של צה"ל, מלבד הרמה האנושית והמוסרית של המפקדים, אשר ההליכה בראש, הגבורה האישית, ההעזה וחירוף-הנפש הם פועל יוצא ממנה.

לפיכך משוכנע אני, שאין לדון ולהעריך את העזתו של מפקד כאריק רגב ז"ל באמות-מידה של הפעולה המסוימת בה נפל. הוא וכל שאר המפקדים שקדמו לו שילמו את המחיר היקר ביותר, אך מדינת ישראל קיבלה גם את התמורה הגבוהה ביותר – את התופעה החד-פעמית, היחידה במינה, היקרה מכול, המכונה: צבא-הגנה-לישראל.